СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 255. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 1. листопада, 1928. VOL. XXXVI. No. 255. Jersey City, N. J., Thursday, November 1, 1928. THREE CENTS.

ҐРАФ ЦЕПЕЛІН БІЛЯ ЕВРОПЕЙСЬКОГО БЕРЕГА

ЛЕТИТЬ ДУЖЕ СКОРО МИМО БУРІ І ДОЩУ. НА ВОЗДУХОПЛАВІ ВСЬО В ПОРЯДКУ.

НЮ ЙОРК, 30. жовтня. — По радіо докосять з Ґрафа Цепеліна до Ню Йорку, що д-р Екенер мусів через бурю змінити курс дороги та звернути більше на полудне. В той час пасажирі спали і навіть не завважили зміни.

Цепелін летів з початку 100 миль на годину, а через бурю мусів зменьшити скорість до 60 миль. На воздухоплаві всі здорові.

ПОМЕР ЛЕНСИНҐ.

ЦЕ БУВШИЙ СЕКРЕТАР СТЕЙТУ ВИЛСОНА, ЩО БРАВ УЧАСТЬ У МИРОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ВАШИНҐТОН, 30. жовтня. — Тут помер у 64 році життя Роберт Ленсинґ, що був секретарем стейту у Вашинґтоні за весь час американської участи у світовій війні. Ленсинґ брав участь у Мировій Конференції в Парижі разом з президентом Вилсоном. Кромі цього займав він ще й инші уряди.

Хорував на цукрову хоробу і серце. Помер від атаку серця. До послідньої хвилі був притомний і інтересувався виборами. Хоч служив у демократичнім кабінеті, зачисляли його до републиканської партії.

СМИТ ДО РОБІТНИКІВ.

БУДЕ ГОВОРИТИ ДО РОБІТНИКІВ В ТІЙ САМІЙ ГАЛІ, В ЯКІЙ ГОВОРИВ ДО НИХ НЕДАВНО ГУВЕР. ГОЛОВНА ТЕМА: ІНДЖОНКШЕН І ОХОРОНА РОБІТНИКІВ.

НЮ ЙОРК, 30. жовтня. — Ґоверкор Смит, вернувши з Балтімор, замкнувся в готелю Білтмор і працює над промовою, що її має виголосити в Нюарку до робітників. В тій промові, на яку жде зорґанізоване робітництво, хоче Смит завдати сильний удар републиканському кандидатови і висказати свої погляди щодо поліпшення робітничої долі.

ГУВЕР ВИКІНЧУЄ ОСТАННЮ ПРОМОВУ.

ВИГОЛОСИТЬ ЇЇ В СЕН ЛУЇС.

ВАШИНҐТОН, 30. жовтня. — В пятницю в ночі виголосить Герберт Гувер в Сен Луїс свою останню передвиборчу бесіду, в якій специяльно обговорить допомогу фармерам і справу водяних доріг, зазначуючи, що як вийде президентом, скличе специяльну сесію Конґресу, призначену для полагодження тих важних проблемів.

СМИТ ПОСТУПАЄ НЕЧЕСНО.

АЛЕ ТІЛЬКИ В БОРОТЬБІ ЗІ СВОЇМ ПОЛІТИЧНИМ ПРОТИВНИКОМ. ТАК КАЖЕ ҐАРФИЛД.

ВАШИНҐТОН, 30. жовтня. — Джеймс Р. Ґарфилд з Клівленд, Огайо, син президента Джеймса А. Ґарфилда, відвідуючи Герберта Гувера, заявив, що Смит веде виборчу кампанію в нечесний спосіб, бо вириває з промов Гувера поодинокі речення і лучить їх у такий спосіб, що се не відповідає змістови цілости.

КУЛИДЖ ПРО ДОБРОБУТ.

КАЖЕ, ЩО БИЗНЕСОВІ ВИГЛЯДИ ДОБРІ. ВИСЛІД ПРЕЗИДІЯЛЬНИХ ВИБОРІВ НА БИЗНЕСІ НЕ ЗАВАЖИТЬ.

ВАШИНҐТОН, 30. жовтня. — Президент Кулидж є тої думки, що хто би не вийшов президентом, то зміни великої не буде, коли ходить о американський добробут. Він каже, що бизнес в Америці поставлений на таких здорових основах, що вибори не годні ним потрясти. З тою заявою звязують і неохоту Кулиджа забирати слово в виборчій кампанії і звязувати добробут виключно з републиканським кандидатом на президента.

ОБЖАЛОВУЮТЬ 252 ҐРЕФТЯРІВ.

ПИТСБУРҐ, 30. жовтня. — Алиґені Кавнті Ґренд Джурі запропонувало поставити перед суд 252 особи, що відомі як політичні ґрефтярі, які піддержують бутлеґерство і шулерство.

УБИЙНИК ОБРЕҐОНА ПЕРЕД СУДОМ.

РАЗОМ З ТОРАЛЕМ БУДЕ СУДЖЕНА МАТИ НАСТОЯТЕЛЬКА ДЕ ЛЯ ЛЛЯТА.

МЕКСИКО, СИТІ, 30. жовтня. — В четвер рано стануть перед судом присяглих Леон Тораль, убийник бувшого президента Обреґона, і Марія Консепшен Асеведо де Ля Ллята, обжалована о намову до вбийства.

Торалеви грозить смерть, а матери-настоятельці 20-літня тюрма.

УСУНУВ 21 ПОЛІЦІЙНИХ УРЯДОВЦІВ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 30. жовтня. — Мейор Герри А. Меккей встав хорий з ліжка, щоби засвісити в урядованню 21 поліційних урядників, обжалованих о хабарництво.

При тій нагоді мейор заявив, що переведе цілковиту реорґанізацію поліційного бюра по тій системі, яку поручав ґенерал Батлер, коли був директором відділу публичного безпечества.

КЕЛОҐ ЗА ГУВЕРОМ.

ВАШИНҐТОН, 30. жовтня. — Секретар стейту Келоґ говорив на радіо на тему президіяльних виборів. Він підніс, що знає Гувера ще з сенату і з праці, яку йому поручувано з рамени кабінету Кулиджа. Келоґ запевняє, що Гувер дуже добре визнається на всіх державних справах, як внутрішних так і заграничних, і через те надається як найкраще на президента. Смит — говорив Келоґ — є рівнож гарною і здібною людиною, але він розуміє добре тільки справи нюйорського стейту.

ДЕНЬ ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА.

ЦЕ ВЕЛИКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ СВЯТО, ЦЕ ПАМЯТЬ ПРО ТУ РАДІСНУ ХВИЛЮ, КОЛИ ВІДРОДИЛАСЯ НА ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА.

ЦІЛИЙ МІСЯЦЬ ЛИСТОПАД ПРИЗНАЧЕНИЙ ДЛЯ ЦЕЇ ПАМЯТКИ. КОЖДА ГРОМАДА ВЛАШТОВУЄ З ТОГО ПРИВОДУ ВІДПОВІДНЕ СВЯТО, А ЗІБРАНІ НА НІМ ЖЕРТВИ ПЕРЕСИЛАЄ НА ДОПОМОГУ УКРАЇНСЬКИМ ІНВАЛІДАМ ЧЕРЕЗ:

Obyednanye, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

Др. ЕВГЕН ПЕТРУШЕВИЧ, президент Української Національної Ради.

Полковник ДМИТРО ВІТОВСЬКИЙ, котрий заняв Львів дня 1. листопада 1918 року.

Могила полк. Вітовського в Берліні (Німеччина). Разом з ним спочиває його адютант четар Чучман.

В НІМЕЧЧИНІ ЖДУТЬ НА ҐРАФА ЦЕПЕЛІНА З НЕТЕРПЕЛИВІСТЮ

БУДУТЬ ГЛЯДІТИ КРІЗЬ ПАЛЬЦІ ПРИ ПЕРЕГЛЯДІ ДОКУМЕНТІВ ПАСАЖИРІВ ТА ПРИ МИТНІМ ОГЛЯДІ.

БЕРЛІН, 30. жовтня. — Вся Німеччина одушевлена поворотним летом Ґрафа Цепеліна. Сподіваються, що це буде рекордовий лет щодо скорости, хоч виходить, що повітроплав не летить по прямій лінії, а час від часу міняє свій напрям. Це він робить длятого, щоб уникнути сильних противних вітрів.

Командант цепеліна повідомив, що сподівається прилетіти до Фрідріхсгафена в середу, 31. жовтня, вечером, але буде літати над Німеччиною до ранку слідуючого дня.

Державні урядники кажуть, що вони будуть робити як найменьше формальностей при огляді пасажирів. Так само і відносно пасажира „зайця", що їде без жадних документів, пристосують найлекшу кару, яку по закону належить наложити на тих, що приїдуть до Німеччини без пашпортів. Закон каже карати того рода пасажирів грошевою карою від 5 до 2,500 долярів за брак пашпорту та вязницею за безплатний переїзд.

Сподіваються, що „зайця" покарають лише карою 5 долярів. Дальшу опіку над ним перебере американський консуль у Штутґарті, який виїздить до Фрідріхсгафена.

ПЕРЕНОСЯТЬ БУДОВУ ЦЕПЕЛІНІВ ДО ШВАЙЦАРІЇ.

КАЖУТЬ, ЩО ТАМ ЛІПШІ АТМОСФЕРИЧНІ УМОВИ.

БЕРЛІН, 30. жовтня. — Ґенеральний директор при будові цепеліна Кольсман плянує перенести дальшу будову повітроплавів з Фридріхсгафена до міста Базель у Швайцарії. Як причину цього подають, що в Базелі гарна погода буває частіше ніж у Фрідріхсгафен.

Крім того Базель є центральним комунікаційним містом.

ПОЛЬСЬКИЙ ПРЕМІЄР БАРТЕЛЬ УСТУПАЄ.

БАРТЕЛЬ ПОДАСТЬСЯ ДО ДИМІСІЇ. ТАК САМО УСТУПЛЯТЬ З КАБІНЕТУ ДЕЯКІ ИНШІ МІНІСТРИ, АЛЕ ПІЛСУДСЬКИЙ ОСТАНЕ.

ВАРШАВА, 30. жовтня. — Завтра почнуться засідання сойму. Премієр-міністер Бартель подасться до димісії. Сподіваються, що новим премієром-міністром стане Світальский, котрий тепер є міністром освіти.

Так само пляновано заміну деяких міністрів новими особами. Вже відомо, що міністра справ заграничних Залеского замінить князь Радзівіл. Міністри хліборобства та судівництва будуть також замінені иншими особами.

Світальский це приятель Пілсудского, що був його близшим помічником ще підчас війни. Пілсудский залишається й надалі диктатором Польщі.

АНҐЛІЯ ОДЕРЖАЛА ФІЛЬМУ ЛЕТУ ЛИНДБЕРҐА.

МІНІСТЕР КАЖЕ, ЩО НІКОЛИ НЕ БУЛО Й НІКОЛИ НЕ БУДЕ АНҐЛЬО-АМЕРИКАНСЬКИХ НЕПОРОЗУМІНЬ. ПЕРЕЛЕТ ЛИНДБЕРҐА ВВАЖАЄ АНҐЛІЯ НАЙБІЛЬШИМ ПОДВИГОМ В АВІЯЦІЇ.

ЛОНДОН, 30. жовтня. — Сьогодня Анґлія одержала від Злучених Держав у подарунок офіційну фільму Линдберґового перелету через океан. При тім нагоді анґлійський міністер повітроплавства зазначив, що між Анґлією та Злученими Державами ніколи не було й ніколи не буде непорозумінь.

Анґлія вважає Линдберґа найбільшим авіятором, що доконав небувалого в історії авіяції вчинку.

Такіж фільми з Линдберґового перелету будуть небавом доручені Франції та Бельґії.

В КИТАЮ СТРАШНИЙ ГОЛОД.

КИТАЙЦІ ВБИВАЮТЬ СВОЇХ ДІТЕЙ, БО НЕ МАЮТЬ ЧИМ ЇХ ГОДУВАТИ. В ШАНСІ ПРОДАЄТЬСЯ ДІТЕЙ ОТВЕРТО НА БАЗАРАХ.

ШАНҐАЙ, 30. жовтня. — Страшний голод охопив частину Китаю, а особливо провінцію Шансі. Там батьки продають дітей, або вбивають їх, бо не мають чим годувати. Тисячі людей живуть у лісах і їдять всілякі відпадки та гнилизну, що поширює між населенням ріжні заразливі хвороби.

Лише в одному місті Янг Сіен є поверх 200 тисяч голодуючих дорослих, що потребують негайної допомоги. В Шансі отверто продають батьки на базарах своїх дітей, бо потребують грошей на купівлю собі їдження. Голод кидає багато Китайців в обійми бандитизму та грабіжництва, що може привести до вибуху нової різні в Китаю.

АМЕРИКАНЦІ ПЕРЕЙШЛИ НА БУДДИЗМ.

ДВОЄ АМЕРИКАНЦІВ НАРЕЧЕНИЙ І НАРЕЧЕНА, ПЕРЕЙШЛИ НА БУДДІЙСЬКУ ВІРУ. ХОЧУТЬ ПРОПАҐУВАТИ БУДДИЗМ СЕРЕД ЕВРОПЕЙЦІВ ТА АМЕРИКАНЦІВ.

ЛОНДОН, 30. жовтня. — Филаделфійський професор фільософії Істеп та панночка Дора Мексвел перейшли на буддійську віру. Обряд переходу на цю віру довершив буддійський первосвященик в місті Канхал. Підчас обряду переходу цих християн на будизм було присутних більше ніж 1,000 людей.

Незабаром відбудеться вінчання Істепа та Мексвел по буддійському обряду. Пан Істеп стане вчителем буддійської фільософії, а молода його дружина думає присвятити себе пропаґанді буддизму між Европейцями та Американцями. Згідно індуському обрядови вони також змінили свої імена на буддійські.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES, Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сиі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N

В ДЕСЯТІ РОКОВИНИ

Довгими роками в часі світової війни громами гуділи гармати на многострадальній Галицькій Землі. Гуділи і несли нам щораз нові злидні і щораз нову смерть. Загреміли гармати і в

ДЕНЬ 1. ЛИСТОПАДА 1918 РОКУ.

Та голос їх був інший, бо заповідав смерть ворогам, а українському народови нове, бо державне життя. Цеж греміли гармати в обороні західно-української держави, а таку саме нову державу повитало сходяче в день 1. листопада сонце.

Гаркий це спомин, хоч могилами сповитий. Бо, як читаємо в стрілецькій, краєвій відозві:

„Як широка, як велика Українська Земля, то могилки й могилки. І знані й незнані. Дрімають по степових просторах Поділля, у зелених Карпатах, над річками та по лісних пригірках. Благословляють своїми березовими хрестиками землю, що їх викохала, тай поставила на память і на науку грядучим поколінням."

А тепер, в десяті роковини 1. листопада 1918 року:

„Йдуть поклонитися цим могилкам стрійні чети-ряди; йдуть гуртками з лісів, з ланів, з піль широких; з далеких сіл і міст річкою пливуть... як колись на прощу... як у Київ до Печерської Лаври, як до Зарваницької Божої Матери. Йдуть вклонитися могилкам, йдуть зачерпнути цього подиху, що віє з їх гробового лона, йдуть розцілувати святі березові хрестики..."

Гому десять літ назад Українська Національна Рада у Львові проголосила маніфест:

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ!

Голосимо Тобі вість про Твоє визволення з віковічної неволі. ВІД НИНІ ТИ ГОСПОДАР СВОЄЇ РІДНОЇ ЗЕМЛІ, ВІЛЬНИЙ ГОРОЖАНИН УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

З нинішним днем Українська Національна Рада обняла власть в престольнім місті Львові і на цілій території Української Держави.

Український Народе! Доля Української Держави в Твоїх руках. Ти станеш як непобідимий мур при Українській Національній Раді й відіпреш усі ворожі замахи на Українську Державу.

Послушні своїй владі, пішли обдерті й босі сини в кривавий бій, щоб оборонити Галицьку Землю та довести до її злуки з землями Великої України, щоби в той спосіб сповнився наш ідеал: ОДНА СОБОРНА І САМОСТІЙНА УКРАЇНА.

А поет так оспівав цю хвилю в своїм слові до лицарського війська українського:

**„Тай лавою Ви стали, босі, голі.
Овіяні морозом, у мозолях,
Побиті голодом, від нужди кволі,
Як земля чорні — з зорями на чолах.**

**З невольників Ви стали люд героїв —
Не змусив світ Вас впасти на коліна,
Хоч голі й босі й без набою."**

За ті діла славні оставші по наших стрільцях могили для нас святими стали. І хоч в тих могилах спочиває тільки порох по наших синах геройських, то цей порох має в собі ту страшну вибухову силу, перед якою дрожать ще й сегодня окупанти наших земель. Той порох є життевою силою для нас живучих, є підпорою в нашій дальшій боротьбі, є тою запорукою, що каже нам вірити, що таки втнемо голову тим гадюкам, які розсілись — одна на Бескиді, а друга на Збручі.

Обеднанне Українських Організацій в Америці разом зі всім американсько-українським громадянством клонить свої голови перед тими могилками, що покрили українські землі, і взиває американських Українців призначити цілий місяць

ЛИСТОПАД 1928 РОКУ

на торжественне відсвяткования ДЕСЯТИЛІТТЯ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ НА ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.

Попри те належить через цілий місяць листопад збирати жертви і призначити їх, як це бувало досі, на допомогу українським інвалідам, а зосібна

НА БУДОВУ ДОМУ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ У ЛЬВОВІ.

Бо Дім Українських Інвалідів, побудований коштом американських Українців, буде найкращим доказом, що ми гідно і достойно святкували цего року Память 1. Листопада 1918 року, а разом з ним і деяситиліття відродження своєї рідньої держави.

ЗА ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ:

О. Ревюк, І. Боросевич, Г. Шабатура, Л. Мишуга, В. Клодницький, Т. Грицей, о. Л. Левицький, о. А. Іванишин, М. Дармограй, о. В. Сполітакевич, С. Ядловський, В. Кедровський, В. Титанич, о. В. Каськів, Г. Пипюк, О. Стеткевич, М. Воробець, Т. Чемериз, П. Сокальчук, Н. Давискиба.

Др. Остап Грицай (Відень).

У СВІТЛІ РОКОВИНИ

ПЕРШОГО ДЕСЯТИЛІТТЯ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

(1. XI 1918. — 1. XI 1928 Р.)

**„... Наш гимн „Ще не вмерла" піднявся над Замком під хмари;
Князь Лев встав як велит в соболях, в короні до звізд
І кинув вниз очі як зорі; Чи з'ява, чи чари,
Що військо українське встало у матері міст?!
З очей князя Льва світлом сльози огненні сіяли
І жезлом махнув їм зі Замку аж по святий Юр —
Чета за четою з казарми на Львів виступали,
Співаючи гимн наш народний, як вістники бур:
Ще не вмерла Україна, ні слава, ні воля!..."**

Василь Пачовський: З поеми „Велика Ніч".

СВЯТКУЄМО сьогодня десяті Роковини великого, епохального подвигу на землях нашої дорогої Батьківщини, Галицької України:

Роковини здобуття Львова збройними силами Української Галицької Армії в ніч 1. Листопада 1918 р. та звязаного з тим проголошення Західної України вольною, незалежною, самостійною Державою.

Великі Роковини, пропамятний подвиг!

Тоді щойно розпалася стара, цісарська Австрія, розбита враз зі своїм великонімецьким союзником арміями Антанти у світовій війні. Лежала у грузах добре заслуженої руїни та вщерть перегнила габсбурська Австрія, обвантажена стільки важкими злочинами проти колишніх „своїх" народів. Не забув ще світ, як здушував волю австрійських народів славетний канцлер габсбурських цісарів, Меттерніх. Жива до сьогодня память про звірства цісарських ґенералів у збунтованій Мадярщині та підчас революції у Відні в 1848 р. Крівавими буквами записані в історії катівські подвиги ледачих Габсбурґів в колишній Італії, в епоху, „батьків" Радецьких, Гессів та архикнязів Альбрехтів. Вимордувала Австрія люду доволі в окупованій собою Босні Герцеґовині, а й на Сербію хотіла покласти свою всемилостиву руку, колиб Серби були охочі так зрадницько продавати Габсбурґам свою країну, як це робив їх злочинний король, старий розпустник Мілян. А в нас, на Галицькій Україні? Хто з нас, уроженців Галицької Землі, забуде за австро-польський режім, панцинного послушання урядовим фіґурам, режім лупленння податків і рекрута та розпаношення ляцьких старостів і поміщиків, режім, що замучував Франків і Павликів по смердячих тюрмах, переводив кожночасні вибори при допомозі польського насильства, польської брехні та крісів мадярських полків, інтеліґенцію деморалізував казенним бюрократизмом, а галицького хлібороба кидав на поталу поміщикам, екзекуторам і жидам та на ласку й неласку еміґрантської долі. Ще й підчас війни, вже тоді, коли славний Русин-вояк гнався як баран на заріз за Габсбурґів, Австрія заздалегідь признала Полякам усі права в Галичині. Напустила на наш нарід предтеч Кайданів в роді віщателя Загурського. Вимордувала галицьких священиків і селян, кидаючи на них мадярських катів і сіпак. І приобіцяла Ляшні мабуть усе по-волі, коли саме в часі Листопадового перевороту польска Ліквідаційна Комісія так спішлася з Кракова загарбати Галицьку Україну в свої хижі лабети.

Але тим разом польський гад, той виплодок австрійської відьми й мадярського дявола, надаремно поспішав зі своєї вавельської печери в український Львів.

Ще не розвіялися гаразд важкі імли листопадової ночі, а вже український нарід Галичини — промовив. Промовив він не петиціями, меморіялами й уклінним, підданницьким проханням, як за часів Франца Йосифа і його ляцьких старостів, а гуком українських крісів, а гуком українських куль, кулеметів і гармат. Промовив як розгніваний Спаситель, що береться бичами проганяти злочинних міняйлів зі святині Рідної Землі. Як добрий господар, що твердою рукою стає робити лад у власній хаті. І зараз же доказав український нарід в Галичині всему світові, що він також свідома, культурна і до самовизначення своєї долі здібна нація, як і ті инші нації, що на грудях струпішілої Австрії побудували собі свої сукцесійні держави. Але між ними й будівничими Української Держави в Галичині була з погляду на дані обставини велика ріжниця, ріжниця, що Листопадовому переворотові в нас надає особливого значіння. Бо не трудно було після перемоги Антанти Чехам і Ляхам будувати власну державу, коли вони могли в усьому числити на допомогу могутніх сил нових переможців, — Чехи як отверті, чесні противники австро-мадярського трупа, а ляцькі Валенроди ще раз як зрадницькі хитруни й Юди, що вицілювали костеніючі ноги Франца Йосифа ще й тоді, коли їх окремі прошаки лізли продаватися Антанті. Українському-ж народові було далеко трудніше. Зраджений подло Австрією — мабуть в нагороду за свою просто леґендарну, справді лицарську вірність у союзі з нею — наш нарід в Галичині мав проти себе Антанту, а з цею, можемо скаaати сміло, і весь світ. І передовсім: мав проти себе такого ворога, як Ляхи, страшного не тільки своєю смертельною, спокінвічною ворожнечею до нас, не лиш можливістю як найдальше ідучої допомоги зі сторони Антанти, але й головно способом своєї боротьби. Тим **спеціяльно польським способом войовання** з противником: підступом, брехнею і зрадою, де треба найганебнішим обжалуванням і найчорнішою клеветою, а далі специфічно польською жорстокістю, чужою навіть Тамерлянам і Джінґісханам (Тухоля, Домбє, Завадів, Гринів, Острів, Нагуєвичі і 100 ин.). Та мимо всіх тих трудноців, тих справді ґранітних скал на шляхові свойого державно-творчого почину, український нарід Галичини, знеможений вщерть наїздами московської сарани підчас світової війни, виграбуваний Москвичами й Мадярами до сорочки, душений до війни ляцькими панами до краю, знайшов в собі силу двигнути зі свойого лона провістників і оборонців своєї державности. Сотворив в найтяжших обставинах свою власну, **Українську Галицьку Армію,** і тільки на цю, кількатисячну горстку рідного війська спертий, зважився на смертельний бій з польським плазуном, наступаючим на наш прадідний, від споконвіку наш, український Галич, під вижебраною охороною антантських крісів.

І в тому вся несмертельна велич і краса Листопадового подвигу наших Героїв і творців Західно-Української Держави на землях Галича. У Воскресенню **збройної, непереможної сили Народу** після довгих століть, що ділять нас від старої Галицької Держави колишніх князів України, а далі від Хмельницького, Мазепи й Гайдамацтва. **У пробудженню державно-творчих змагань нової України і завершенню їх проклямацією державности Галицької Землі як частини Соборної Української Держави.** У прояві повної самостійности народу в збройній боротьбі за свої права, і в чудовій, безприміpній видержалости Української Галицької Армії в початому собою змаганню.

Всі ті моменти зберігають свою позитивну вартість, свою животворну силу й життеву далекосяглість сьогодня таксамо, як і тому років десять назад. У круговороті культурного розвитку народів не пропадає дармо ні одного досягнення, ні один почин, ніякий справді творчий подвиг. Зважмо тільки: невже булаб підчас війни виринула в нас ідея Січового Стрілецтва, а далі Української Галицької Армії, колиб в нашому минулому не було традицій про те, як славно громив Хмельницький Потоцьких і Конецпольських, яким великанським замислом була Полтава Мазепи, якими щирими борцями за волю народу були брати Гайдамаки? Наше колишнє Лицарство Запорожа навязувало таксамо свідомо до епохи державности княжої України, як наше Січове Лицарство з епохи 1914. р. звязувало свій почин з державними традиціями Хмельниччини й Мазепи. Століттями розвитку справді культурного народу пробігає золотою жилою ідея повної незалежности навіть в часах найтяжчого лихоліття, навіть після хвилевої руїни всіх попередніх досягнень, і коли не оживотворює її промінне світло перемог, то вона годується кровю і слізми страждань поневолення. Правда — темрява накиненої насильно неволі може в якусь епоху притемнювати її зовсім, вияви порабощення можуть в одно утруднювати борцям за ідею визволення їх животворчу роботу, переяславський договір або полтавський розвал можуть на цілі століття завалити шлях до волі важкими грузами. Але стихія народнього геройства, виявлена раз у визвольній боротьбі, нехай і в програній і формально страченій боротьбі, стає залізним капіталом в духовости народу раз на завжди. Відсотки цього капіталу назрівають довгими віками несвідомо в народній душі, оформлюють її в одно й перетворюють, національний тип стає що раз дужший і скорше чи пізніще починає визвольну боротьбу знову, двигнений саме минулим на вищий ступінь боєвого хотіння і боєвої спромоги. І в цьомуж така великанська вага Листопадового подвигу для нас як збройно-визвольного почину в нашу епоху, на наших очах. Він звязав нас простою лінією з нашим геройським минулим, закріпив основи державницького розвитку України в нашій теперішности, обновив і поглибив геройського духа в народі і вказав несхитний шлях до визволення в майбутньому. **Після 1. Листопада 1918 р.,** після геройської оборони Львова від крісів і кулеметів Антанти, схованої премудро за плечі ляцьких личаківських уличників, **після чудес хоробрости нашої Армії під Городком, під Чортковом, у протинаступі на антантські тенки в червні 1919 р., після нечуваних в історії геройств Українських Січових Стрільців у „трикутниках і чотирокутниках смерти" з відступом** за Збруч **і з походом на Київ,** — після **того всього,** кажу, **не може,** не **сміє в нас бути мови** про терпеливе **двигання накиненого нам ярма нової неволі.** Збройна **боротьба проти всіх** ворогів **України, на всіх її займанщинах, — це одинокий,** пресвятий **заповіт 1. Листопада!**

**Нинішний біль твій загоїть
Завтрішняя слава,
Бо ще Київ засміється,
Заплаче Варшава.**

Степан Мусійчук (Шикаго,Ілл.)

СІЧОВИМ СТРІЛЬЦЯМ

(В 10-літну річницю здобуття Львова).

**Вже десять літ
Летить, проминає,
Як Ви на жертвенник пішли,
Щоб діти всі,
І внуки Вкраїни
Вільні і щасливі були.**

**Вже десять літ,
Як голови Ваші
Покрились верствою землі,
І десять літ,
Як сніг покриває,
Всі Ваші могили сумні.**

**Вже десять літ,
Як кістьми своїми
Мостили Ви вірний наш шлях,
Як Ваша кров
Травицю скропляла
По рідних вкраїнських полях.**

**Вже десять літ,
Як плачуть за Вами
Батьки і матері старі,
Тужить Дніпро,
Степи, Чорне море
І київські гори святі.**

**Вже десять літ
Голову схиливши,
Вас згадує наш селянин:
„Коли то знов
Принесе нам волю
Стрілець наш — землі вірний син?"**

**Вже десять літ,
На Ваших могилах
Трава шовковая росте
І десять літ
Червона калина
У головах Ваших цвите.**

**І шелест той
Листочків калини
І шум шовкової трави
Звучить нам все,
Як марш України,
Що з ним Ви до бою ішли.**

**І що весни
Калини цвіт білий
На крильцях легоньких летить,
А з цвітом тим
Мов голос несеться
Стрільця, що в могилі тій спить.**

**І всюди так:
По горах, долинах,
Із вітром той голос іде:
„Ще день, ще два
І знов на Вкраїні
Війни новий грім загуде!"**

**„Ще день, ще два
І знову до бою
Повстане Стрілець Січовий,
Новий, міцний,
Котрого не зломить
Ніякий вже ворог лихий!"**

**А в осінь ту,
Як листє з калини
Летить десь в невідому путь,
Клич із могил
Летить і лунає:
„Вставайте! Розкуйтеся з пут!**

**„Чи бачите
Той промінь яскравий,
Що сонце осіннє шле вам?
— Се той віщун
Побіди і слави,
Ще раз засвітив був і нам!"**

**А в тиху ніч,
Коли на могилі
Пугач обізвався часом:
— Се просить Він,
Герой України:
„Гей, нуж-бо! До бою з Ляхом!"**

**І кождий шум
Осіннього вітру,
Се голос Стрільців із могил:
„Не спіть, брати!
На Вас ми чекаєм!
Най зброю не їсть ржа і пил!**

**„Ми кровю вам
Дорогу вказали...
Вже був наш і Київ і Львів.
Кінчіть діло, що ми розпочали,
Що жде на вас вже від віків!**

**„Чи чуєте
Той стогін підземний,
Що десь так квилить мов дитя?
— Се плаче так
Землиця кохана,
Ридає матір і сестра.**

**„Се плаче так
України воля,
Закута сталевим ланцом,
Се стогне так
Наша „Рідна Школа",
Замкнена під ляцьким ярмом.**

**„Се плачуть так
Повстанці завзяті
По ляцьких, по брудних тюрмах,
Ридають се
Ті ниви богаті,
Що топче їх кольоніст Лях".**

**І десять літ
Вже чути той голос,
Що так роздирає всю грудь;
І десять літ
Гуляє кат лютий,
За жертвами жертви падуть.**

**І десять літ
До пімсти зриваєсь
Пригноблений катом наш люд,
Бо вже кінець
Терпіння вриваєсь,
Останні вже сили падуть.**

**Та сил дає
Народови спомин
Про тих, що в могилах лежать,
Він в жилах кров
У бій порвиває,
В очах іскри пімсти блищать.**

**І сил дає
Та радісна згадка
Про день наш Великий, Святий,
Як ми були
Вільні між вільними,
Як тішивсь старий і малий.**

**Як вільний був
Львів, Київ і Галич,
Як сторожа наша була,
Як пісня Стрільців
„Воскресла Вкраїна!"
Від Сяну до Дону гула.**

**І спомин той
Не дасть нам заснути,
Не дасть умирати в ярмі!
Стрільців хрести
Нас кличуть не дати
Катам України — землі!**

**І доки в нас
Той спомин ме жити
Про перший наш день Падолист,
Не згинем ми,
Хоч ворог лютує,
Хоч сталить свої сили й хист!**

**Не згинем, ні!
Україну славну
Ми знову на волю двигнем,
Як за кличем
Стрільців, що в могилах,
І їх ми слідами підем.**

НА ПЕРШОГО ЛИСТОПАДА

**Осінь кінчалась, зима наближалась,
Десь на півночі вже й сніг упав,
Холодний вітер із морозом
Сухеє листя замітав.**

**Була та осінь не для нас;
Для нас вона була весна,
Вона Вкраїну розбудила
В тюрмі, нещасную, від сна.**

**І хтож чував таке на світі,
Щоб в осени була весна,
Щоб квіти цвили, розвивались,
Щоб нарід зрушила вона?**

**Було таке у нас недавно,
Листопадом той звався час,
І на Вкраїну, як в Єгипет,
Прийшов Мойсей збудити нас.**

**І ми повстали, пробудились,
Тюрми роздерли й гнилий лад,
І трісли пута многолітні
І гнів посипався як град.**

**І ось гроби повідчинялись,
Воскресла Січ, козацтво встало,
І під прапором жовто-синім,
Всьо „Ще не вмерла", заспівало.**

І. П. з Блумфілд, Н. Дж.

**Лава на лаву, лава ка лаву,
А всі готові до бою:
На кров за волю, на смерть [за славу,
За Рідний Край до пробою.**

ПОШУКУЄМО 85 УКРАЇНЦІВ З $100.

У ЛИСТОПАДОВІ ПРОПАМЯТНІ ДНІ, ЗГАДУЮЧИ ЗА НАШУ ВИЗВОЛЬНУ БОРОТЬБУ, ПАМЯТАЙМО ЗА ІНВАЛІДІВ, ЖИВИХ СВІДКІВ НАШИХ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ.

ПАМЯТАЙМО, ЩО МИ ВЗЯЛИСЯ ЗА БЛАГОРОДНЕ І ВЕЛИКЕ ДІЛО, БО РІШИЛИ ПОБУДУВАТИ ЖЕРТВАМИ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ ДІМ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ У ЛЬВОВІ.

МАЮЧИ ЦЕ НА УВАЗІ, БРАТСТВО СВ. ВОЛОДИМИРА, ВІД. 105 У. Н. СОЮЗА, У ФИЛАДЕЛФІЇ, ПА., РІШИЛО НЕ СПРАВЛЯТИ В ПАМЯТЬ СВОГО 20-ЛІТНЬОГО ЮВИЛЕЮ ЗАБАВИ, А ЗАМІСЦЬ НЕЇ ВИАСИГНУВАТИ З КАСИ $100 І ПРИЗНАЧИТИ ЇХ НА БУДОВУ ДОМУ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ.

$100 ВИСЛАНО ДО КРАЮ ЧЕРЕЗ:

OBYEDNANYE, P. O. BOX 411, PHILADELPHIA, PA.

БРАТСТВО ВІРИТЬ, ЩО ЗНАЙДЕМО ЩЕ В АМЕРИЦІ 85 ДАЛЬШИХ ЖЕРТВОДАВЦІВ, ЩО ЗЛОЖАТЬ ПО $100, А ТИМ САМИМ ДОПОМОЖУТЬ ЗБУДУВАТИ В РІДНІМ КРАЮ ВІКОВИЙ ПАМЯТНИК ЖЕРТВЕННОСТИ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

ЗА УРЯД БРАТСТВА:

П. Козьарський, предс.; **С. Слободзян,** секр.; **С. Крайник,** кас.

НА АМЕРИКАНСЬКІЙ ЗЕМЛІ—У ЛИСТОПАДОВІ ДНІ.

СПОГАДИ ПЕРЕБУВАЮЧИХ В АМЕРИЦІ БУВШИХ СТРІЛЬЦІВ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ, НАДІСЛАНІ ДО „СВОБОДИ" З ПРИВОДУ ДЕСЯТИЛІТТЯ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ НА ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ)

ЛЬВІВ, ЛИСТОПАД 1918 РОКУ: НАСТУП.

Наш малий відділ пророкбав у старім зогнилім мурі діру, крізь яку по одним перелізли ми з одного подвіря до другого. А з подвіря видрапались по високім паркані, обложенім гиляками дикого бозу, на задний бальком камениці, що була звернена фронтом до улиці Словацького. Перешукали всіх мешканців, а усунувши їх до задних кімнат, заняли позиції у фронтових вікнах.

Перед нами розлягся Єзуїтський парк. Пожовкле листя вже позлітало. Був початок холодного листопада 1918.

Під корчами і пнями дерев лежали польські леґіонери, — острілювали почту, заняту нашими стрільцями. Вороги не знали про нашу близьку присутність і ми могли їх легко дістати. Однак поручник Цьокан заборонив стріляти. Він готовив красшу несподіванку.

Полишаючи в тім домі чотирнацять стрільців як залогу — вибрався він з рештою до сойму, де містився сильнійший відділ нашого війска. Нам звелів ждати приказу.

На дворі вже смеркалося. За кілька годин ми дістали приказ, щоби в 12. год. в ночі, сейчас після вибуху міни, яка мала бути знаком і для других частин — випасти в город і піти наступом на ворога.

Я повідомив про це своїх товаришів, серед яких більшість становили старі австрійські „ляндштурмаки". Вони приняли приказ мовчки.

Перед дванацятою я відчинив браму і ждав на вибух. Мене переняв жах, але я всею силою волі старався його здавити. Серце билося, мало не вискочило з грудей. Я натискав його ліктем, а разом з тим намагався надати свому лицю грізний вигляд.

Перший раз в життю закоштував я тоді відвічальности команданта. Я боявся, що коли вискочу перший, то решта не піде за мною. Мені було тільки вісімнацять літ і я сумнівався, чи мої товариші послухають мого приказу, а питати їх, це значило відразу засудити справу на невдачу.

Ще дві мінути до дванацятої. „Готовся" — сказав я до них півголосом.

Всі повставали і в обі руки стиснули кріса. Доперва в тім моменті я зрозумів, що вони мене вже не покинуть. В одній секунді зник весь сумнів і страх. Серце успокоїлося, а по тілі розплилася якась дивна розкіш.

Та двацята година минала, а вибуху не було. Чому? Ми всі нетерпеливилися, ждали і хотіли доконче його вже раз почути. Але не діждалися. За кілька годин наш поручник заявив, що наступ відложений. Ніхто не питав, чому.

Ми заняли знова свої позиції коло вікон і ждали. Доперва над ранком пішли ми в наступ. Кровавий бенкет, який ми справили тоді ворогови — стоїть мені перед очима ще й тепер.

Е. Ляхович,
підхорунжий У. Г. А., тепер в Ню Йорку, Н. Й.

ГАЛИЦЬКЕ СЕЛО 1. ЛИСТОПАДА 1918 Р.

Сік осінний дощ. Мрака була така густа, що сусід не бачив сусіда. Все було промокле і насичене дощем. В таку то непривітну ніч приїхав в галицьке село над Збручем тайний післанець від Української Військової Ради, щоб сповістити смільчаків, що завтра вся власть має перейти в руки української влади. Заїхав він до місцевого священика і йому першому оповів про ситуацію. Священик, перестрашившись, відіслав його до селянина П. Там дано йому фіру для дальшої дороги й обіцяно повідомити молодих хлопців, які мали виконати приказ. Мене повідомлено про те аж рано.

Та як жеж здобувати власть людям без оружжа від людий зоружених? Але думати не було часу, бо що хвилі всьо могло пропасти, колиб австрійська влада це все пронюхала. Треба було в першу чергу розоружувати жандармерію, бо на ній базувалась тут австрійська влада. Хлопці, за зброю! — це річ перша. Ти, Степане, і ти, Андруху, маєте до помочи резервістів, і разом з ними маєте розоружити жандармів ось так: Ти Степане, стій коло своєї хати, а ти, Андруху, йди і сліди, чи не йдуть жандарми в село. Як їх побачиш, йди за ними здалека і поспішай так, щоб, коли вони зрівнаються зі Степаном, ти вже був готовий накинутись і одним махом вирвати кріс в одного. А уважай, щоб жандарм не спрямував багнету у твою груды! Степан вириває кріс від другоїо. Трох хлопців, що чекають у Степана в хаті, мають сейчас летіти на поміч. Людий не катувати, лиш зробити їх нешкідливими! Сміло, скоро, сильно, а кріси наші!

За хвилю ми вже мали два кріси. Полоненим резервістам хлопці розказували, що власть вже в руках українського народа і вони можуть собі йти до своїх сіл і домів, бо і там також те саме. Гурток хлопців з П. на чолі, сівши на віз і взявши лиш одного кріса, пігнали розоружувати постерунок жандармерії, в якім крім 6-х жандармів було 42 резервістів. Застали всіх їх за обідом. „Руки вгору! В імени влади українського народа предявляю зложити оружа!" І постерунок розоружений. А тимчасом, коли забирано кріси і военну всячину з постерунку, кількох хлопців вхопили той оден кріс і бючись за него, вистрілили у воздух. Та побачивши, що кількох жовнірів жене худобу, побігли до них, щоб і їх розоружити. Жовніри упали ниць і готові до бою. Бачу, що недосвідчені хлопці шуткують з життям, махнув хустинкою і пішов до жовнірів на „переговори". Хлопцям заказав стріляти. Держачи хустину в руці, підходжу до них. Капраль Мадяр, що троха розумів по німецьки і чотирох Хорватів. Говорю йому, що влада тут вже не цісарська і не австрійська, а українська, і жадаю, щоб негайно розоружились. Мадяр ломаною німеччиною заявив катеґорично, що він не зложить оружа. Тоді я йому заявив, що ми є першою заставою, а за селом в ровах є наш відділ і, коли вони вперто підійдуть, на них будуть стріляти. Хорвати зачали мнятись. А коли я пояснив, що у всіх краях Австрії народи перебрали власть у свої руки, то вони гепнули своїми рукзаками об землю і здали зброю. Мадяр, кусаючи губи, з плачем гепнув цілою силою і свій рукзак та передав мені кріс і все, що було на нім: патронташі з кулями і ручні бомби. Хлопці святкували побіду, а священик і „старші" хазяї руками і ногами відхрещувались від нас, боячися, що прийде австрійське військо до села і біда буде. Під вечір надійшла вістка, що вся власть по цілій Галичині перейшла в руки українського народа, та що Вітовський забрав Львів. Радість не тревала довго. Ми почули, що Ляхи здобули в зрадницький спосіб Львів назад. Треба було спішити на поміч Січовим Стрільцям, що знову наступали на Львів. І взявши в руки кріс, пішов я від хати до хати, щоб зібрати хлопців на службу до української армії. Мами не плакали, батьки не сумували. Через помилку не зайшов до одної хати. З хати вийшов батько й каже: Як берете всіх, то беріть і мого! Нехай іде! І зібрав я 150 хлопців, а між ними і моїх двох братів. Вистроїлись у ряд і походом марш на Підволочиська, на залізницю. Та Поляки не тільки, що Львів забрали, але І. полк уланів, що був стаціонований в Кракові і складався з Поляків, а за Австрії був на Україні, вертаючи заняв Теребовлю і посувався на Тернопіль, щоб заняти такий важний залізно-дорожний вузол, одним махом зліквідувати і наш фронт. Та то ім не вдалося. По трох-деннім бою пригнали до Тернополя більш 600 польських полонених. Наші вивязались добре! Бо то була армія добровольців, а почуття дисципліни виходило з любови до народу. Наш фронт підсилено, бо за нами потягнули хлопці довгими рядами зі всіх сіл Поділля, Покуття, Підгіря і гуцульської Верховини. Вся українська Галичина піднялась на оборону рідної землі. Старшина була учителями военного ремесла і товаришами. До бою була перша, а коли з тактичних чи стратеґічних причин треба було відступати, то відступала посліднью. Говорити, що старшина їла і пила, а не воювала, несовісно і нечесно. Маю право це заявити, бо я був рядовиком підчас всеї боротьби в Галичині, а доперва з переходом Галицької Армії за Збруч переведено мене в старшинську школу на інжинірний відділ у Камянці Подільському.

* * *

Десять літ уплило від того часу. Припало мені життя скитальця, полоненого в ляцьких таборах, голод і хороба. Природні наслідки нашої програної. Припали вони не тільки мені, але і всім синам геройської української Армії. Роздумуючи над тим всім в ту велику річницю Воскресення Українського Народа, я щасливий, що брав чинну участь в його воскресенню. Вірю, що прийде час цілковитого визволення українського народа, а думками лечу до тих могил, в яких спочивають товариші, що лягли в боротьбі за волю України. Вже той спомин додає мені нової сили і нового завзяття.

М. Безкоровайний,
стрілець, У. Г. А., тепер в Сиракюз, Н. Й.

В ТИХІЙ ВОЛИНСЬКІЙ СТОРОНІ

—o—

День 1. листопада 1918 р. застав мене у Володимирі Волинськім, осідку австрійської Команди 4-ої Армії. Я належав вправді до Українських Січових Стрільців (УСС), але від двох літ служив при „Ц. К. Городській Управі", куди мене приділено.

Склалося так, що я одержав в жовтні двотижневу відпустку, яку перебув у Відні. Там я вже зачув, що з центральними державами дуже круто.

Вертаючи з відпустки, вступив я до Львова і цілком случайно був свідком тих нарад, що відбувалися в днях 18 і 19 жовтня в Народнім Домі, коли то устами д-ра Евгена Петрушевича, тодішнього голови Українського Парляментарного Клюбу, проголощено відорвання від Австрії тих українських земель, що входили в склад австро-угорської держави. Я прибув на салю саме в тій хвилі, коли проголошувано ту історичну заяву. Ще сегодня стоять перед мною ті численні лиця, що сіяли тоді з радости і ті уста, що не жаліли окликів, і ті долоні, від яких оплесків греміло на салі. Ще сегодня чую в ухах той шум, який счинили тоді ті, що домагалися негайного проголошення злуки Галичини з Великою Україною в одну соборну державу.

Та я не міг довго оставати, бо на рано мусів бути у Володимирі.

Вернувши до Володимира, застав я все по давньому.. На зверх всюди той самий острий військовий режім, що був давніше. Я розповів декому про події у Львові та те, що діється у Відні. Всі ми погодилися з тим, що йдуть великі події, але всі радили мені держати язик за зубами, щоби не напитати собі біди. Ще у всіх нас було в памяти, як не так то давно розстріляно тут трох українських жовнірів за те тільки, що відважилися висказати публично своє неговдовання з приводу смердячих оселедців, які їм дали на обід. Це узнав наглий військовий суд за бунт і бідних наших жовнірів розстріляли до кількох годин.

Надходив листопад, а життя плило звичайною ходою. Ніякі вісти, кромі добрих, до нас не доходили. Цензура не допускала. Виходило, що все в порядку. Армія держиться добре на фронті, а цісар згодився на перебудову Австрії. Дехто з Українців вже тішився, що Східна Галичина стане автономною українською провінцією.

Так минув тиждень і минав другий, а з ним і прийшов день 1. листопада 1918 року. Як в кождий инший день, так і в той сидів я цілий день в канцелярії і працював. Але десь так над вечером задзвонив телефонічний дзвінок і я дістав короткий приказ, щоби явитися о год. 8 вечером в штабі Команди Армії.

Навіть через думку мені не перелетіло, чого це мені туди кличуть. Коли я прийшов до штабу, застав вже там повно старшин, котрих рівнож покликано, але ніхто з них не знав, чого. За хвилю явився підполковник генерального штабу. Всі випростувалися і затихли. А підполковник зачав мову: Мої панове! У Відни мала вибухнути революція, наш фронт в Італії прорваний, Львів заняли сегодня в ночі Українці, війна для нас скінчена. Всяка комунікація з Віднем, а навіть зі Львовом перервана. Головна річ для нас — чимскорше вертати домів.

Залишаю інші річи на боці, бо нема місця про це тут писати. а піднесу тільки те: Одні думали над тим, як вертати, а другі, як вдержати волинські землі, як злучити стару волинську столицю Володимир з галицьким Львовом. Бо і проти Волині пішла польська навала, а у Володимирі зорганізувався вже польський комітет, що увійшов в зносини з польським урядом в Люблині.

Вже в перших дня листопада проголоси ми від імени Української Національної Ради соборність українських земель і приналежність Волині до матірного українського пня, з Києвом як соборним центром. Заразом проголошено военний стан, а мені поручено виконувати від імени Нац. Ради верховну цивільну і військову владу.

Військових сил не було в нас ніяких. Боронили ми Володимира і околиці при помочі міліції. І боронили через 21 днів. А впав Володимир Волинський в руки польської армії в той день, коли наші війска відступали зпід Львова.

Похилилася отже червона калина в той самий день під Володимиром що й під Львовом. Але не захиталася ні тут ні там віра, що ми ту калину таки піднесемо, що ми нашу Україну таки розвеселимо, бо для віруючих і в неволі — поля знову оживає і сміється знову.

Л. Мишуга, четар У. Г. А., тепер в Джерзі Сіти, Н. Дж.

ПІД ЧОРНИМ ОСТРОВОМ

—o—

Було це на Великій Україні під осінь 1920 року. Останки Галицької армії розбрились. Одні попали в польський полон, а другі в большевицький, одні боролися проти Польщі по стороні больщевиків, а другі злучилися з придніпрянськими частинами і боролись з Польщею проти большевиків.

При відвороті Поляків зпід Києва перебував я у Винниці, де сповняв обовязки адютанта команди міста. Як Поляки заняли Винницю, зголосився я до команди придніпрянських частин, що ввійшли до міста. Сейчас назначено мене звязковим старшиною при Ґенеральнім Штабі пок. Отамана Петлюри.

Та Буденний з козаками наступав і наша команда була змушена перенестися до Проскурова. Боєвий фронт був віддалений від Проскурова на яких 40 кільометрів.

Одного дня сиджу в штабі і сповняю службу дижурного. Аж тут входить якийсь дядько і подає, що козаки Буденного вже біля Чорного Острова. А місточко те лежало всего 10 кільометрів від Проскурова.

Вістка та впала як грім з неба. Бо колиб виявилося, що вона правдива, то наш відворот за Збруч був би цілковито відтятий. Всі дороги вже були би обсаджені большевиками. Я сейчас повідомив про це покійного полк. Мишковського, котрий був тоді шефом ґенерального штабу.

Вістки не можна було в першій хвилі провірити, але зате повідомлено нас, що фронт перерваний. Супроти цего зарядження відізд поїзду Головного Отамана Петлюри в сторону Збруча згл. до Тернополя. З поїздом виїхала і охоронна сотня Отамана. А над вечером виїхав другий поїзд, в якому находився весь штаб.

Через кілька годин їхали ми спокійно. Ніхто не надіявся ніякого лиха, бо перший поїзд з Головним Отаманом проїхав без жадних перешкод. Тому дехто спокійно дрімав, а другі то й поснули з перевтоми.

Та нараз почули ми страшний гук. Поїздом потрясло так сильно, що ми були певні, що мусіло наступити зударення двох поїздів. Та наш сумнів розвіявся в ту саму мить. Ми почули крісовий огонь. Наступила метушня і замішанне. Серед неї почувся голос полковника Мишковського: За кріси і виходити з поїзду!

Поїзд обстрілювано, але на дворі було цілком темно. Тому вийшли ми з поїзду без втрат. Тут відразу зорієнтувалися ми в ситуації. Міст, через який ми мали переїзджати біля Черного Острова, був підмінований. Як наш поїзд віхав на міст, міна вибухла і машина впала в річку, а три перші вагони розбилися, звалившися один на другий. Там знайшла смерть більшість тих, що їхали в тих ваґонах.

Та нам треба було думати про наступ. Через цілу ніч ми відстрілювалися, але посунулися всего тільки на два кільометри вперед. Над раном вислав мене полк. Мишковський з кількадесятьма козаками на ліве крило розстрільної, щоби обсадити один горбок. Нараз почали падати на нас артилерійні стрільна. Ніхто не міг зрозуміти звідки могла взятися артилерія. Кіннота ще могла зайти на наші зади. В тих часах те було можливе, але як зайшла артилерія, це було загадкою.

Під охороною артилерії пішла в наступ большевицька піхота, а з поблизького ліса наступив цілий полк кінноти. Не було вже ніякого ратунку і виходу, бо нас було всего кількадесять стрільців. Тому не диво, що кождий спасався, як міг. Дехто спасся втечею до ліса, дехто продерся до Проскурова, а ті, що їх дігнала большевицька кіннота, залишилися на полю з підрізаними гортанками. Полковника Мишковського постріляно в ногу. З рани дістав затроєння крови і його перевезено до шпиталя в Тернополі. Там він помер.

Доперва під вечір надіхав з Проскурова на місце катастрофи панцирний поїзд. Тоді доперва почали числити і збирати жертви. Зпід розторощених ваґонів витягали забитих і ще живих, тяжко ранених, а з поля бою зносили мертві тіла козаків, котрим здичілі Черкаси попідрізували горла. Страшний це був вид оглядати ті жертви. Близько річки і зірваного моста викопано велику стрілецьку могилу і там поховано тих, що згинули під Чорним Островом — в обороні рідної землі, в обороні за волю України.

Дмитро Галичин, поручник У. Г. А., тепер в Ню Йорку, Н. Й.

З БОЇВ ПІД ЛЬВОВОМ: СВЯТИЙ ВЕЧІР НА БОДНАРІВЦІ.

Ніч була морозна, але ясна і привітна. Сиділи ми в окопах під Львовом і кождий переніссся думкою у своє село, в хату своїх батьків. Не диво: цеж був Святий Вечір.

Стрільці проходжувалися по окопах і поздоровляли себе з Різдвом Христовим. Приходжу до свого найблизчого товариша і складаю желання. А він сумує, навіть не обзивається. А я до нього: Та що з тобою: чи дівчину оставив в дома, чи що? Ти не знаєш, що це наші перші свята на вільній українській землі?! А він відповідає: Буду тоді святкувати, аж виженемо Ляхів з рідної землі. Наша воля держиться на волоску.

Нас в окопах звільнили і ми пішли на вечеру на лісничівку коло Пасік. Та кухня не могла до нас доїхати; треба було вийти і забрати вечеру. Зголосилося нас кількох охотників, пішли і вечеру принесли. Мали ми все, що звичайно на Святий Вечір мали у себе дома. Дістали і дарунки, циґаретки тощо. Хто на що попав. Але на всіх дарунків не стало, бо коли ми несли вечеру і дарунки, Поляки пустили на нас машиновий кріс і нам треба було втікати і дечого відректися. Але ті, що дістали дарунки, які їм понадсилали з рідних домів, ділилися з тими, що нічого не дістали.

По вечері пішли ми до окопів до своїх товаришів і стали з ними разом колядувати. Як ми їли вечеру, то Поляки мало стріляли, а з гармат то цілком ні. Але як ми зачали колядувати, почали стрілянину, але крісову. Колиж стрільці по коляді затягнули:

„Не тішся враже, сотня поляже
Тисяч натомісць стане до борби". —

почали Ляхи гостити нас картачами. Але стрільці співали далі.

Та тут паде ляцька куля і ранить саме того мого товариша, котрого я недавно тому питав: Чого сумуєш? Дістав кулю в саму щоку, а вийшла вона через голову. Його зараз забрали і відставили до шпиталю. Що з ним сталося, я й досі не знаю.

Той випадок навіяв суму на стрільців. І вони давай відплачуватися. Таки зараз почали ми нову коляду, але вже кулями. Бій тривав до пізна, але нічого не можна було заколядувати. Аж над раном заколядували ми два польські скоростріли.

Іван Ґельнер,
стрілець У. Г. А., тепер в Ню Йорку, Н. Й.

НА АМЕРИКАНСЬКІЙ ЗЕМЛІ—У ЛИСТОПАДОВІ ДНІ.

(СПОГАДИ ПЕРЕБУВАЮЧИХ В АМЕРИЦІ БУВШИХ СТРІЛЬЦІВ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ, НАДІСЛАНІ ДО „СВОБОДИ" З ПРИВОДУ ДЕСЯТИЛІТТЯ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТИ НА ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ)

КУЛЬГАВИЙ ГЕРОЙ

В селі всі його знали під назвою „кульгавий Микола". Він був з роду кульгавий, а в додатку трохи не дочував. З малку він добре вчився, любив читати ґазети, та правильно що суботи вечером і в неділі перебував весь час в читальні. Там він, залізши в куток, слухав, що другі говорили. Ховався він перед читальниками тому, бо ті його з читальні виганяли. Мовляв: „тобі чого весь час в книжках сидіти".

Коли бувало прийде в село який бесідник на віче, то ніхто инший а тільки Микола мусів його відвезти назад до поїзду. Це було його завданнем, а мати його (батько давно помер) тому не супротивлялася.

Цілу світову війну просидів він дома, пас худобу та доглядав її. Вправді з вибухом війни взяли і його з кіньми на форшпан, але тому, що коні його скоро погинули, йому дозволили вернути до дому. Вернув, бо хоч він й здорово виглядав, то ноги мав так покручені, що коли йшов, то на перший погляд здавалося, що це йде якесь звіря, а не людина.

З вибухом польсько-української війни було йому 28 літ. Тоді то, хто був живий і здоровий — пішов битись за свої права, а Микола сидів дома. Побачив він своє українське військо й біль стиснув груди, що він до него вступити не може. Пробував вступити, був навіть аж в Самборі при поборовій комісії, але там його висміяли й сказали йому, що він „на ніщо нездалий". Не помогло й те, що він твердив комісії, що був при австрійській армії на форшпані.

В його селі, за яким проходив фронт і окопи окватирувала моя частина й там я пізнав Миколу.

Ми заняли позиції за селом, а саме село опинилось між двома фронтами: польським і нашим. До села заходили польські й наші розвідчі стежі. Селянам надоїла часта гостина польських вояків і вони зорґанізували сільську міліцію, якої завданням було не допускати Поляків до села на рабунок. Маючи зараз за плечима правильну українську армію, село чулося безпечним, тимбільше, що мали від нашої команди запевнення, що на случай потреби дістануть поміч в людях, амуниції й грошах.

Якось так біля Рідзваних Свят зачали Поляки на нашім відтинку ґенеральний наступ з метою захопити Самбір. Раннім ранком почалася на фронті стрілянина. Наша сотня мусіла скріпити праве крило фронту, полишивши ліве крило ослабленим. Міліція дістала приказ, щоби відійти з села в разі чогось поважнійшого та дармо не проливати крови. Польський наступ на правім крилі відбито зовсім і ми вернули на старі позиції, та не вспівши, як то кажуть, опамятатись, чимскорше рушили в трох розстрільних до села С., де, як сповістили утікачі з того села, йде бій між Поляками й міліцією. Дійсно чути було сильну стрілянину чим близше ми підходили до села. Нараз стрілянина утихла зовсім, лише чути було з одного місця час до часу вистріли. Підходячи під село, зустрічаємо членів міліції, котрі заявили, що не могли встоятися з надходячою нічю й уступили. Сімох членів міліції вбито, а кульгавий Микола пропав без вісти; казали, що може попав в полон, а може де сидить скрито. В селі господарять Поляки, рабують селян, а добич відвозять на сільських підводах за село.

Крадькома підходимо під охороною ночі в село, та посуваємося в напрямі, звідки чути вистріли. Тому, що неможливим було підсуватись дальше неспостереженими, ми рішили з криком „гура" кинутись на Поляків. Поляки стрепенулися і давай ногам знати, лишаючи все, що не вспіли ще вивезти з села. Забравши кілька полонених, вертаємо селом битим шляхом, а в рові біля шляху бачимо трох польських жовнірів, з яких два вбиті, а оден ранений. Рів у якім вони лежали, веде попід битий шлях, куди протікала вода з одного кінця битого шляху на другий. Під шляхом в мурованім вже каналі побачили ми тіло „кульгавого Миколи". Як сільська міліція розбрилася, він туди скрився й сам на сам воював з Поляками в селі, знаючи добре, який буде його кінець. Двох польських сміль-чаків, які старалися дістатися до него, він положив трупом, а третого тяжко ранив, наложивши вкінці і сам головою.

Микола соромився втікати з села. „На ніщо нездалий" — не хотів покоритися ворогови. Коли витягнено його зде-формоване тіло з каналу, він мав на собі три рани, з яких одна була смертельною; куля прошила йому серце. На його лиці погравав анґельський усміх. Виглядало, що Микола був радий, що віддав за свою улюблену Україну те, чого кождий Українець не повинен вагатися віддати.

Інж. Степан Куропась, віст-тун У. Г. А., тепер в Шикаґо, Ілл.

ВЖЕ НЕМАЄ КОРДОНУ НА ЗБРУЧІ

Тяжке було життя на Великій Україні під потужною московсько-гетьманською лапою.

Лише у нас в Херсоні, де стояв 17 австрійський корпус під командою ґенерала Фабіні, сяк так животіло національне українське життя. Всі протиукраїнські виступи гетьмансько-московської влади паралізувала австрійська корпусна команда, що відносилася до українства прихильно.

Це прихильне відношення ми, Херсонці, завдячували тим Українцям-патріотам, що були серед австрійської армії на Херсонщині, а зокрема в штабі корпусу. Особливо багато пособили прихильному ставленню до українства сотник Лаврентій Кізюк, родом з Чорткова, особистий адютант команданта корпусу доктор Нестор Гаморак та инші.

Зі всіми Українцями штабу корпусу та командантури жив я в як найкращих зносинах. Через них ми переводили всі заходи, що полекшували наше національне життя в ті часи страшної гетьмансько-чорносотенної реакції. Лише завдяки тим українським патріотам, що були в мундурах австрійської армії, ми могли вдержати ріжні українські національно-культурна, навіть політичні орґанізації на Херсонщині, а в самому Херсоні видавати тижневий журнал „Наше Життя" та щоденну ґазету „Дніпро".

Як звичайно, в редакцію ґазети часто заходили Українці австрійської армії. Тут вони інформувалися не лише про наше місцеве національне життя, та про загально-українське, чим дуже цікавились, але й часто говорили та дебатували на тему обєднання всіх українських земель.

Правду кажучи, тоді було ще дуже небагато даних до того, що таке обєднання можливе. Але ми всі відчували, що кордон на Збручі вже похитнувся, що в тому мурі, який ділив єдиний український нарід на „Австріяків" та „Росіян", вже пробитий отвір.

Ми ще були розділені державним кордоном на ріжні території та на „Русинів" і „Малоросів", але одна спільна ідея української державности вже тоді вязала нас в єдиний український нарід.

Та вже меньше сподівалися ми того, що наближається час, коли упаде державний кордон Австрії на Збручі, як уже там упав кордон російський.

Десь у початках листопада появилися чутки, що у Відні робиться щось подібне до того, що на початках революції відбулося в Петербурзі. Ми почали частійше сходитися зі своїми приятелями з австрійської армії та з жадобою слухали ті новинки, що надходили до штабу корпуса, а звідти розтікалися по всім військовим частинам.

Хоч ми й очікували основних змін в Австрії, але чутка про революцію у Відні вразила нас надзвичайно. Звичайно ми старалися уявити собі, як це відіб'ється на тих наших рідних землях, що під Австрією.

Аж ось несподівано відповідь прийшла.

Ранком до редакції „Дніпра" вбігає схвильований підстаршина зі „штурм-батальона" 17 австрійського корпусу. Прямо з дверей кидається обнімати мене.

— Пане Кедровський, пане Кедровський!...

І слова не годен далі вимовити, бо щось стискає його за горло. Бачу, що щось хоче сказати радісне, але душать його сльози.

— Та щож таке сталося? — питаю.

— Галичина... Держава... Влада... Львів... Наше правительство в Галичині... кидає він крізь сльози окремі слова.

— Тепер уже я не „Австріяка"! Чуєте, тепер ми всі українські жовніри!... Тепер уже ми з вами... Тепер ми разом!...

Я зрозумів усе. Галичина стала незалежною державою. Тепер упали навіки кордони на Збручі. Тепер ми єдина, велика сила українського народу.

Я не міг довше сидіти в редакції, кинув усе й побіг між дорогих галицьких братів, що з слізми радости святкували день відродження нашої державности. Їх свято було моїм святом, було й нашим придніпрянським святом, бо то було свято єдиного українського народу від Карпат по Кавказ.

Володимир Кедровський,
старшина Армії У. Н. Р., тепер в Ню Йорку, Н. Й.

ПРОТИНАСТУП

Червень 1919 року. Чудовий день. Полудне. Сонце припікає, а лани дозріваючого збіжа колишуться від повіву лагідного вітру. В долині над потічком недалеко Липиці долішної розложився наш курінь до обіду. Це був перший обід від двох тижнів. Бо полеві кухні не вспівали нас доганяти, як наш курінь зачав наступати на відступаючих Галерчиків. Як день так ніч був курінь у бою, щоб не дати ворогові передишки. Мимо загального виснаження настрій серед стрілецтва був знаменитий. Бож мав стрілець солодке чуття помсти за кривди. Це чуття заглушувало стрілецьку втому. Не було полевої кухні, але молодиці та дівчата дбали за стрілецький харч.

Сьогодня курінь перейшов в резерву, себто на відпочинок. Цей відпочинок треба розуміти всіляко. Дехто зрікся обіду, щоб захропіти, дехто пішов до потока змити двотижневу верству куряви, а дехто розважував, що то буде. Бо хоч ми премо Ляхів, хоч кожде відбите село додає нам чисельної сили, то що з того, коли вже тепер дається відчувати брак амуниції.

Роздумуємо, аж тут на спіненім кони прибігає вістовий до курінного. Цей прочитав наказ і крикнув: „Збірка"!

Скінчився спочинок. Його наказ підхопили сотенні та четові команданти. За кілька хвилин курінь вже був готовий. Машируємо. А сонце пече! За нами стовпи куряви. Та хоч горла сухі, то все таки хтось там у першій сотні заводить пісні. Пісня електризує прочі ряди і незабаром вже цілий курінь співає пісню: „Ой видно село, широке село, під горою: Ой там ідуть Стрільці, Січовії Стрільці до бою". — Пісня відноситься таки до нас самих, бо справді перед нами під горбком село, а за селом наша боєва лінія. Співаючи, підходимо до нього.

Нараз: та... та... та... та! — відозвався скоростріл у селі. Значиться, наші відступають. Ворог кинув до протинаступу свіжі сили, щоб зломити наш наступ. Перед селом проломив нашу лінію, а це спричинило наш відворот. Минаємо штаб бриґади і підводи з раненими, що подаються взад.

Командант бриґади причвалас до нашого курінного та дає йому наказ. Вслід за цим курінний видав команду: Перша сотня розстрільною в напрямі на фільварок, а четверта в напрямі на лісок. Вмить розвиваємося в розстрільну і йдемо до протинаступу, щоб загатити прорвану прогалину. Нашій сотні припало важке завдання. Призначений нам відтинок, се побоєвище світової війни. Тут майже через цілий рік були австрійські та російські позиції. Терен був переповнений численними окопами, ґранатними ямами і кільчастим дротом. А наші стрільці у великій скількости босі. Крівавляться їхні ноги, що ступають по кільчастім дроті. Сонце жарить, але сотня йде вперед! Ворожа артилерія частує нас градом шрапнелів, а ворожі скоростріли косять наші ряди. Рідне наша лінія, чути зойки ранених, але ми йдемо вперед! Йдемо вперед, хоч мусимо поборювати великі перешкоди. Ворог в знаменитих окопах, з підмогою артилерійного огню, а ми на голім терені, вкритім кільчастим дротом. А сонце пече. Пити так хочеться, що мається враження, що чоловік збожеволіє з спраги. Та стрілецтво завзяте, не дає себе Ляхам ні спразі зломати! Ще кілька скоків і ми опинимося в давньому австрійському окопі, о сто кроків перед ворожою лінією. Тут збирається наша розстрільна на передишку. Звідси маємо повести останній приступ на ворога, але не маємо з чим. Цілковитий брак амуниції. Замовкли наші машинки. Та в цій критичній хвилині продерлося кількох зелізничників до нашої лінії з запасом амуниції до „машинок". Це зробили батьки родин з нараженнєм свого життя! Цю амуницію вони перекрали з транспортів Ляхів і переховували до цеї хвилини. Ця геройська посвята українських зелізничників збудила у всіх нове заявзяття. Відозвались наші скоростріли, сотенний дав наказ до наступу. „Баґнети на кріс! — Наступом руш!" — роздалась команда. „Гура! Гура! Слава! Янтек, виривай!" — рознелось по нашій лінії. Десь поділася втома, забулися покалічені босі ноги. Вискочила наша лінія з окопів і з наїженими крісами кинулась на Ляхів. Та не прийшлось нам баґнетів уживати. Ляхи почастували нас ручними ґранатами, які так зле кидали, що в многих случаях назад їх діставали. Стрімголов подалися вони через річку на позиції, які занимали перед наступом. А нам оставили чимало амуниції. І було вже чим їх бити.

Ми окопалися зараз за селом та ожидали дальшого наказу. Незабаром настала ніч, а хлопці до хат, щоб дістати дещо харчів. Прийшов наказ тримати позиції до раннього, досвітку. А рано загальний наступ на цілій лінії.

Полеві сторожі стежили ворога, а прочі пішли спати в боєвім поготівлі. Захропіли перемучені Стрільці тай не одному з них снилися гарні ворожі чоботи, які думали добути в завтрішнім наступі, щоб закрити босі, скрівавлені стрілецькі ноги.

Осип Білоґан,
четар У. Г. А.,
тепер в Перт Амбой, Н. Дж.